

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ ПРІОРИТЕТІВ КОНЦЕПЦІЇ НУШ

6. Mykhailychenko, O. (2005). Muzychno-pedahohichna diialnist ukrainskykh kompozytoriv ta vykonavtsiv druhoi pol. XIX – poch. XX st. : istorychni narysy [Musical and pedagogical activity of Ukrainian composers and performers of the second floor. XIX – early XX century : historical essays]. 103 p. [in Ukrainian].

7. Navchalna prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv “Muzychne mystetstvo, 1–4 kl.” [Curriculum for secondary schools “Music, grades 1–4”]. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (Accessed 4 Feb. 2021). [in Ukrainian].

8. Navchalna prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv “Muzychne mystetstvo, 5–9 kl.” [Curriculum for secondary schools “Music, grades 1–4”]. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (Accessed 5 Feb. 2021). [in Ukrainian].

9. Slovnyk-dovidnyk muzychnykh terminiv (za knyhamy Yu. Yutsevycha) [Dictionary-reference book of musical terms (according to the books of Yu. Yutsevich)]. Available at: <http://term.in.ua> (Accessed 3 Feb. 2021). [in Ukrainian].

10. Filatova, L. (2012). Khorova tvorchoist M. V. Lysenka u konteksti borotby intelihentsii proty zaborony ukrainskoi movy ta kultury [M. V. Lysenko’s choral work in the context of the struggle of the intelligentsia against the ban on the Ukrainian language and culture]. *Youth & market. Monthly scientific-pedagogical journal*. Drohobych, Vol.10 (93), pp. 72–76. [in Ukrainian].

11. Chahovets, V. (1985). M. V. Lysenko [M. V. Lysenko]. 28 p. [in Ukrainian].

12. Yurchenko, M. (1993). Lysenko M. Relihiini tvory dlia mishanoho khoru [Lysenko M. Religious works for mixed choir]. 36 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26.01.2021

УДК 378:373.31

DOI:

Катерина Степанюк, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти Бердянського державного педагогічного університету

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ ПРІОРИТЕТІВ КОНЦЕПЦІЇ НУШ

У статті розглядаються окремі аспекти професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в контексті пріоритетів Концепції НУШ. На прикладі курсу “Методика навчання соціальної та здоров’язбережувальної освітньої галузі” запропоновано варіант організації квазіпрофесійної діяльності та наведено зразки навчально-дослідницьких завдань для здобувачів першого рівня вищої освіти освітньої програми 013 Початкова освіта. Доведено, що навчально-дослідницькі завдання сприяють більш осмисленому й самостійному оволодінню студентами майбутньою педагогічною діяльністю учителями початкової школи.

Ключові слова: *Нова українська школа; професійний розвиток майбутніх учителів початкової школи; квазіпрофесійна діяльність; навчально-дослідницькі завдання.*

Літ. 6.

Kateryna Stepanyuk, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Primary Education Department Berdyansk State Pedagogical University

PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE TEACHERS OF PRIMARY EDUCATION WITHIN THE CONTEXT OF PRIORITIES OF THE CONCEPT OF MODERN UKRAINIAN SCHOOL

Within the article certain aspects of the professional training of future teachers of primary school within the context of priorities of the Concept of Modern Ukrainian School are revealed.

It is determined that according to the educational program 013 Primary Education of the first level of higher education future teachers of primary school have to master knowledge, practical skills, means of teaching with in all educational fields of the State Standard of Primary Education (2018). Teachers also must successfully implement knowledge during the solving the pedagogical, educational and scientific tasks within the primary school.

The variant of organization of quasiprofessional activity on the basis of the course “Methodic of Teaching Social and Health-saving Educational Field” was proposed in the article. There samples of educational-research tasks for the students of the educational program 013 Primary Education are given.

It is given the definition of quasiprofessional activity which provides the ability to solve educational-researching tasks with in real educational process at the primary school. It is proved that it is based on the practice-oriented theoretical teaching which takes place during the modeling of integral fragments of pedagogical activity. The quasi-professional activity within the course “Methodic of Teaching Social and Health-saving Educational Field” provides the ability to solve educational-research tasks in the real educational environment.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ ПРІОРИТЕТІВ КОНЦЕПЦІЇ НУШ

There are presented the sample of the exercise "Interview" which provides the development of projecting and interviewing skills. Such activity is able to deal with different aspect of formation life skills and acquaintance of pupils with the algorithms of actions, directed on the health's strengthening.

It is proved that educational-research tasks provide more conscious and independent mastering future pedagogical activity by the future teachers of primary school. The performing and solving of such tasks allows activation of the students' cognitive processes and activity and provides the formation of the students' theoretical style of thinking provides studying means of research activity, develops the personality's professional qualities.

Keywords: *New Ukrainian School; professional development of the future teachers of primary school; quasi-professional activity; educational-research tasks.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах запровадження нового змісту освіти, запровадження Концепції Нової української школи якість теоретичної та практичної підготовки педагогів розглядається як найважливіший фактор сталого розвитку країни. Це зумовлює підвищення вимог до майбутнього вчителя початкової школи та об'єктивну необхідність удосконалення його професійної підготовки.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема підготовки педагогічних кадрів для початкової школи була завжди актуальною, її розв'язанню присвятили низку праць педагоги В. Бондар, Н. Бібік, М. Вашуленко, І. Гавриш, О. Іонова, А. Крамаренко, Л. Коваль, О. Онопрієнко, Л. Петриченко, С. Скворцова, В. Сухомлинський, І. Упатова, Л. Хомич та ін.

Особливої актуальності набуває проблема підготовки майбутніх учителів для початкового рівня загальної середньої освіти, у зв'язку із запровадженням Концепції Нової української школи (НУШ) [3] та оновленого Державного стандарту початкової освіти [1].

Одне із головних завдань підготовки майбутніх учителів Нової української школи полягає у формуванні здатності організувати цілеспрямоване формування компетентностей, забезпечити інтегрованість змісту (внутрішньопредметної і міжпредметної) на основі ключових компетентностей, не шляхом механічного об'єднання предметів, а наближенням змісту освіти до сенситивних періодів навчання, особливостей сприймання нової інформації тощо [4].

Це вимагає від педагогічних закладів вищої освіти здійснення пошуку шляхів удосконалення процесу професійної підготовки здобувачів, що навчаються за освітніми програмами 013 Початкова освіта.

Так, відповідно до освітньої програми 013 Початкова освіта першого рівня вищої освіти, майбутні вчителі початкової школи мають володіти знаннями, практичними навичками, прийомами навчання всіх освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (2018) та вміло використовувати їх під час реалізації педагогічних, освітньо-виховних і науково-методичних завдань у початковій школі.

Метою статті є висвітлення особливостей професійної методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи в контексті реалізації Концепції Нової української школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методичне забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи включає проєктування та проведення різних видів навчальних занять з дисциплін циклу професійної підготовки освітньої програми 013 Початкова освіта.

Розглянемо особливості професійної методичної підготовки здобувачів вищої освіти в контексті реалізації концепції НУШ на прикладі курсу "Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі". Під час вивчення курсу з метою підвищення рівня професійної підготовки ми залучаємо студентів до організації квазіпрофесійної діяльності. Коротко розглянемо її особливості.

У дослідженні А. Калініченко (2014) квазіпрофесійною виступає діяльність, яка створює особливий простір навчальної взаємодії, своєрідний конструкт нової реальності, де студентам можна себе випробувати у ролі фахівця, а відтак і здійснити входження у професійну культуру певної галузі [2].

Квазіпрофесійна діяльність у нашому дослідженні передбачає вміння розв'язувати навчально-дослідницькі завдання у реальному освітньому процесі початкової школи. Зокрема, вона базується на практико-орієнтованому теоретичному навчанні, яке здійснюється в процесі моделювання цілісних фрагментів педагогічної діяльності. Квазіпрофесійна діяльність у межах вивчення курсу "Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі" передбачає здатність до розв'язання різних навчально-дослідницьких завдань під час як аудиторного навчання, так і проходження виробничої практики.

Як приклад організації квазіпрофесійної діяльності, наведемо зразки завдань, які доцільно пропонувати здобувачам першого рівня вищої освіти освітньої програми 013 Початкова освіта у процесі вивчення курсу "Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі".

1. Узагальніть досвід педагогів-практиків щодо організації здоров'язбережувального освітнього середовища в Новій українській школі, визначаючи спільне і відмінне в їх роботі. Виявіть новаторські підходи та оцініть ступінь їх новизни.

2. Користуючись електронними освітніми ресурсами, створіть інтелект-карту "Цілі навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі в курсі "Я досліджую світ" (за таксономією Блума).

3. Розробіть сценарій ранкової зустрічі для здобувачів 1 класу (тему тижня оберіть самостійно) та підготуйтеся змодельовати її у навчальній аудиторії.

4. Доберіть ігри (не менше 5), що сприяють розвитку слухової та моторно-рухової уваги, переключенню дитини з одного виду діяльності на інший у процесі вивчення курсу "Я досліджую світ".

5. Ознайомтеся з передовим педагогічним досвідом організації STEAM-освіти в початковій школі (вчительські блоги, сторінки у соціальних мережах, публікації на освітніх платформах "На урок", "Всеосвіта") та узагальніть його у презентації.

6. Підготуйте до друку статтю у збірник студентських наукових праць на основі власного досвіду впровадження технологій збереження здоров'я здобувачів початкової освіти в Новій українській школі [6].

Як приклад, детальніше розглянемо методику виконання першого завдання. Для більш глибокого розуміння щодо узагальнення досвіду з питань організації здоров'язбережувального освітнього середовища в Новій українській школі зі здобувачами вищої освіти доцільно провести тренінгові вправи типу "Навчання здобувачів початкової освіти в НУШ на засадах життєвих навичок". Їх зміст та структура базуються на принципі ролі перспективи та передбачають проведення низки заходів, спрямованих на актуалізацію й відтворення різних змістових аспектів формування життєвих навичок, надання психосоціальної допомоги молодшим школярам, створення моделей наукових досліджень, складання та розв'язання педагогічних задач.

Достатньо ефективними можуть стати вправи "Інтерв'ю", що передбачатимуть розвиток проєктувальних умінь, формування навичок інтерв'ювання. Кожен учасник протягом 3–5 хв. формує для всіх членів групи по одному запитанню, які стосуються різних аспектів формування життєвих навичок та ознайомлення молодших школярів з алгоритмами дій щодо збереження і зміцнення здоров'я.

Основне правило – відповідати якомога повніше. Учасник, який виявляє готовність першим дати інтерв'ю групі, сідає обличчям до всіх членів групи, які за чергою ставлять підготовлені (саме цьому учасникові) запитання. Після проведення вправи студентами усвідомлюються шляхи забезпечення ефективного формування життєвих навичок молодих школярів.

У межах вивчення курсу "Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі" нами також використовуються навчально-дослідницькі завдання, які передбачають усвідомлення здобувачами вищої освіти проблемної ситуації, визначення головної суперечності, здійснення процесу розв'язання проблеми, доведення правильності висновків тощо. В основу системи дидактичних завдань покладено рівні пізнавальної самостійності майбутніх педагогів, які поєднують кількісні й якісні ознаки самостійної роботи. Домінуючу роль тут відіграють якісні зміни в характері висновків, котрі ведуть до розв'язання проблеми. Рівні пізнавальної самостійності можна розглядати засобом управління розвитком пізнавальної діяльності студентів, діагностики їхніх пізнавальних можливостей.

Зазначимо, що постановка означених завдань перед здобувачами вищої освіти складається таких етапів:

1. Визначення проблеми у формі запитання або завдання.

2. Обговорення варіантів розв'язання означеної проблеми, інструктаж виконання завдання.

3. Реалізація обраного варіанту розв'язання проблеми.

4. Розробка завдань та запитань для самоконтролю виконаної студентами роботи.

5. Обговорення результатів роботи, корекція помилок.

6. Використання результатів пошукової роботи при вивченні нового матеріалу або розв'язання іншої проблеми.

Як правило, такі завдання виступають засобом індивідуалізації навчання майбутніх учителів початкової школи, розвивають мотивацію освітньої діяльності, забезпечують оволодіння дослідницькою творчою діяльністю.

Нами було запропоновано таку послідовність розв'язання навчально-дослідницьких завдань:

- визначити проблему для формулювання умов задачі на основі концепцій вітчизняної та зарубіжної педагогіки;

- розробити варіанти розв'язання задачі;

- аргументувати доцільність кожного з варіантів.

Коротко розкриємо зміст пропонувананих навчально-дослідницьких завдань, які ми використовуємо у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації Концепції НУШ в межах вивчення курсу “Методика навчання соціальної та здоров’язбережувальної освітньої галузі”. Подаємо кілька зразків для ознайомлення.

Навчально-дослідницьке завдання 1. Під час виробничої практики зі спеціальності відвідайте уроки з курсу “Я досліджую світ” та визначте, як у освітньому процесі було реалізовано компетентнісний підхід до формування життєвих навичок молодших школярів.

Навчально-дослідницьке завдання 2. Розробіть вимоги до оформлення результатів дослідження та сценарій захисту проєкту “Абетка харчування”.

Навчально-дослідницьке завдання 3. Наведіть приклади тем для різних типів проєктів з курсу “Я досліджую світ”. Доповніть їх іншими ознаками (характером контактів, тривалістю проведення, кількістю учасників). Для кожного схарактеризованого типу проєкту визначте проблему, сформулюйте мету та завдання, вкажіть міжпредметні зв’язки, запропонуйте варіант оформлення результатів проєкту та його практичну значущість.

Навчально-дослідницьке завдання 4. За допомогою бесіди ознайомтеся з системою роботи вчителя Нової української школи з курсу “Я досліджую світ”. Під час бесіди з’ясуйте особливості програми, за якою він працює; перелік навчально-методичних посібників і дидактичних матеріалів, які він використовує; методичні проблеми, над якими працює вчитель; прийоми роботи та завдання, які найчастіше використовуються в освітньому процесі початкової школи. Осмисліть ваші записи і поділіться своїми напрацюваннями на практичному занятті [5].

Виконання цих завдань дає змогу стимулювати пізнавальні процеси та активність майбутніх учителів початкової школи, формування у них теоретичного стилю мислення, навчання прийомів дослідницької діяльності, розвиток професійних якостей особистості.

При виконанні таких завдань студенти роблять припущення щодо забезпечення шляхів розв’язання проблемної ситуації, узагальнюють раніше набуті знання, виявляють причини явищ, пояснюють їхнє походження, вибирають найбільш раціональний варіант урегулювання проблемної ситуації. Викладач обов’язково керує цим процесом на всіх етапах, у тому числі за допомогою запитань-підказок.

Отже, навчально-дослідницькі завдання є

ефективними для формування професійних компетентностей та готовності майбутніх учителів початкової школи до роботи в НУШ, оскільки сприяють більш осмисленому й самостійному оволодінню майбутньою педагогічною діяльністю.

В умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти важливо звернути увагу майбутніх учителів початкової школи на необхідність зміни просторово-предметного оточення, програм і засобів навчання в НУШ.

На вимогу часу в Бердянському державному педагогічному університеті створено лабораторію початкової освіти, у якій відтворено освітнє середовище Нової української школи для навчання здобувачів першого та другого рівнів вищої освіти за освітніми програмами 013 Початкова освіта. Викладачами кафедри початкової освіти БДПУ було розроблено власний дизайн лабораторії, де було враховано кольорову гаму між стінами, шафами, відповідним оснащенням аудиторії, сонцезахисними ролетами та індивідуальними партами, що легко поєднуються у різні комбінації для парної і групової діяльності.

Лабораторія налічує вісім осередків: осередок учителя, творчості, навчання, мови та читання, досліджень, відпочинку, математичний та ігрових. Серед обладнання представлені: роботехніка, цеглинки для творчих занять LEGO SYSTEM, тематична зона з корковими дошками, колекції корисних копалин, гербарні зразки за різними темами, об’ємні геометричні фігури з розгортками, танаграми, набори геометричних тіл, математичні планшети, рахункові палички Кюїнзера, ваги демонстраційні, набори пісочних годинників, лабораторні набори для дослідів з природознавства, мікроскоп дитячий, конструктор для вивчення різних конструкцій та механізмів, набір музичних інструментів, скрині для зберігання дидактичного матеріалу, килимок-конструктор з пазлів, крісло-груша, дитячий ігровий диван пуф “Веселка” тощо.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, на основі аналізу наукових джерел, вивчення й узагальнення педагогічного досвіду приходимо до таких висновків. Професійний розвиток майбутніх учителів початкової школи в умовах реалізації Концепції НУШ доцільно здійснювати із застосуванням різних форм і методів навчання. Курс “Методика навчання соціальної та здоров’язбережувальної освітньої галузі” розглядаємо як складник процесу підготовки здобувачів вищої освіти в контексті пріоритетів Концепції НУШ, зокрема,

це досягається через виконання навчально-дослідницьких завдань та у процесі квазіпрофесійної діяльності.

На вимогу часу на кафедрі початкової освіти Бердянського державного педагогічного університету створено освітнє середовище для майбутніх педагогів у лабораторії НУШ, що дає можливість практично підготувати фахівців до роботи в середовищі, максимально наближеному до їхньої майбутньої професійно-педагогічної діяльності.

Аналіз проходження виробничої практики зі спеціальності уможливить оцінити рівень професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи в НУШ, що стане предметом подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/> (дата звернення: 21.01.2021).
2. Калініченко А.І. Особливості моделювання ситуацій квазіпрофесійної діяльності у вищій школі. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*, 2014. (42), С.70–75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2014_42%282%29_20/ (Дата звернення 11.02.2021).
3. Концепція Нової української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
4. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ “Видавничий дім “Плеяди”, 2017. 206 с.
5. Підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти: колективна монографія / за заг. ред.: проф. Людмила Коваль, Алла Крамаренко. Мелітополь, 2020. 368 с.
6. Степанюк К. Практичні аспекти формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової

школи. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Вип. 3. Бердянськ: БДПУ, 2016. С. 158–165.

REFERENCES

1. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity (2018). [State standard of primary education]. Available at: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument> (Accessed 20 Jan. 2021) [in Ukrainian].
2. Kalinichenko, A. I. (2014) Osoblyvosti modeliuвання situatsii kvaziprofesiinoї diialnosti u vyshchii shkoli [Peculiarities of modeling the situation of quasi-professional activities in higher education]. *Scientific notes of Vinnytsya Mykhaylo Kotsyubynskiy State Pedagogical University*. Vol. 42, pp. 70–75. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2014_42%282%29_20/ (Accessed 11 Feb. 2021) [in Ukrainian].
3. Kontseptsiiia Novoi ukrainskoi shkoly (2016). [The concept of the New Ukrainian school]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (Accessed 10 Feb. 2021) [in Ukrainian].
4. Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia (2017). [New Ukrainian school: a guide for teachers]. (Ed.) Bibik N. M. Kyiv, 206 p. [in Ukrainian].
5. Pidvyshchennia yakosti profesiinoї pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv pochatkovoї osvity: kolektivna monohrafiia (2020). [Improving the quality of professional training of future specialists in primary education]. (Eds.) Liudmyla Koval, Alla Kramarenko. Melitopol, 368 p. [in Ukrainian].
6. Stepaniuk, K. (2016). Praktychni aspekty formuvannia doslidnytskykh umin maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly [Practical aspects of formation of research skills of future primary school teachers]. *Scientific notes of Berdyansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*. Vol. 3. Berdiansk, pp. 158–165. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 28.12.2020

“Світ відчиняє двері перед тим, хто знає, куди йде”.

Ральф Волдо Емерсон
американський есеїст, поет і філософ

“Ви зможете все, чого захочете, тільки почніть. Сміливість породжує геніальність. Починайте негайно”.

Йоганн Вольфганг фон Гете
німецький поет, прозаїк, драматург

